

Dvoje spornih vprašanj iz rehabilitacijskega prava.*

Miloš Lečnik.

I. Prvič obsojena oseba.

V § 90 odst. 2 kz. je določeno, da sodišče dovoljuje osebi, ki je bila prvič obsojena, izbris obsodbe (rehabilitacijo). O tem, koga je smatrati za prvič obsojenega, pa vlada znatna razdvojenost. Nekateri pisci¹ trdijo v zvezi s tolmačenjem pojma „dobrega vedenja“, da dejstvo, da je bil prosilec kaznovan dvakrat ali večkrat, samo na sebi ne izključuje možnosti, izbrisati časovno prvo obsodbo, da sodišče more, a ne mora, smatrati, da se prosilec ni dobro vedel, ker je bil ponovno obsojen. To mnenje zastopa, a ne popolnoma dosledno, tudi stol sedmorice odd. B.² Drugi

* **Literatura:** Čulinović, Rehabilitacija osuđenika, Pravosude, 1934, str. 5—12; Veljović, Rehabilitacija osuđenika, Branič, 1936, str. 245—259; Čubinski, Povračaj prava izgubljenih po krivičnoj presudi, Pravni pregled, knjiga II., 1922, str. 146—151, Ka-dečka, Die Tilgung der Verurteilung, Gerichtszeitung, 1918, str. 129, Lohsing, Die Tilgung der Verurteilung v Kommentar zum österr. Strafrecht von Altmann-Jacob, 130, str. 1210—1250.

¹ Tako Dolenc-Maklecov, Sistem celokupnega kazenskega prava, 1934, Šilovic-Frank, Krivični zakonik, 1929.

² Tako je stol sedmorice n. pr. z odločbo z dne 27. marca 1930. Sl. Pr. 168, izrekel: „Pri rešitvi o predlogu za izbris sodbe ne šteje poznejša doba za vprašanje, ali je bil predlagatelj s sodbo, ki naj se briše, prvič kaznovan, pač pa je morda merodajna za presojo njegovega vedenja med preskusno dobo“... „Ali pred obsodbo, ki naj se po predlogu briše, prosilec po kazenskem listu ni bil še kaznovan in napominjani dve poslednji obsodbi (t. j. ena po § 496, druga po § 320 lit. e a. kz., dočim se je prosilo za izbris predidóče kazni 18 mesecev težke ječe) ne štejeta, ko je rešiti vprašanje, ali gre za osebo, ki je bila prvič kaznovana“. Pripominja se, da padeta obe poznejši obsodbi že v preskusno dobo.

Ravno tako je izrečeno v odločbi z dne 30. oktobra 1930., Slov. Prav. pod št. 184, v drugi z dne 21. oktobra 1930., Kžk 13/30 pa je naglašeno: „§ 90 kaz. zak. govori o prvokrat, a ne o enkrat obsojenih osebah. Pravíc iz § 90 je tedaj lahko deležna vsaka oseba, ki poprej še ni bila sodno kaznovana, vendar za svojo prvo obsodbo“... „Vsaka obsodba v tem (preskusnem) času še nima za posledico, da se je (obsojena oseba) v tem času slabo vedla. To je stvar proste ocene“. Isto načelo je izrečeno v odločbah z dne 1. aprila 1930., Kžk 9/30, z dne 1. marca 1932., Kžk 4/32, z dne 16. marca 1932., Kžk 7/32, z dne 22. februarja 1938., Kžk 6/38.

Nasprotno mnenje pa je zastopano v odločbah n. pr. z dne 6. decembra 1933., Kžk 21/33 in z dne 26. oktobra 1932., Kžk 42/32, kjer je izrečeno, da se more (obsodba) brisati le osebi, ki je bila sploh „samo enkrat obsojena, pritožilec pa je obsojen večkrat“.

pisci zopet, n. pr. Čulinović in Veljović zastopajo mnenje, da povratniki nikdar ne morejo biti deležni te pravne dobrote, da je pojem „prvič obsojena oseba“ istoveten s pojmom, „enkrat obsojena oseba“.

Za pravilnost prvega mnenja govori okolnost, da ima pojem prvič (prvi put) po svojem smislu nujno za posledico vsaj drugič, ali pa tudi še tretjič itd., da pomeni torej začetek naštevanja. Da pa zakon nima v mislih prvega od več primerov, oziroma točneje, samo prvega od več primerov, sledi takoj iz preudarka, da dovoljuje izbris v prvi vrsti onemu, ki ga obremenjuje ena edina obsodba. V tem poslednjem primeru pomeni torej „prvič“ — „enkrat“ obsojen. Izraz ima torej dvojen pomen: enkrat in prvi od več primerov. Ker je dvoumen, ga ni možno razumevati kot takega samega, temveč bo njega smisel iskati v intenciji zakona, kakor se pokaže iz primerjanja z ostalimi določbami o izbrisu obsodbe.

Tudi historično tolmačenje ne vodi do pravega cilja v smislu prvega mnenja. Zakon z dne 31. marca 1918. sicer pravi, da se dovoljuje izbris obsodbe poprej sodno neoporečeni osebi, torej edine kakor tudi časovno prve kazni, vendar takoj dodaja (v 2. odst. § 1), da se more, vsekako izjemoma od tega pravila, brisati namesto prve druga obsodba. Ta zakon obravnava snov torej z docela drugačnega vidika.

Projekt kz. iz l. 1910. za Srbijo tu ne prihaja v poštev, saj niti ne pozna ustanove izbrisa obsodbe, temveč se bavi samo s „povračilom pravic“ (§ 83), šele projekt iz l. 1922. predvideva rehabilitacijo tudi v tem smislu.³

Ravno iz zgodovinskega razvoja instituta rehabilitacije se da sklepati najsigurneje na pravilnost drugega naziranja, t. j. da zakon z izrazom „prvič“ hoče reči „enkrat“. Projekt iz l. 1922. točno določa, da morejo biti deležni izbrisa tudi povratniki, da torej obstoj več obsodb ne izključuje izbrisa, samo da je v tem primeru preskusna doba daljša. Ko pa so uredniki v sedanjem § 90 kz. iz-

³ § 85 odst. 2 projekta kz. iz l. 1922. se glasi: „Vsaka obsodba z vsemi svojimi zakonitimi posledicami se more na prošnjo obsojenca s sodno odločbo uničiti za bodočnost, a glede maloletnikov tudi od samega začetka, ako je obsojenec prestal glavne kazni ali so iste zastarane ali odpuščene, pod pogojem, da je oškodovancu plačal vso odškodnino kakor tudi sodne stroške, ako je od tega časa preteklo najmanj pet let, a glede povratnikov deset let in ako se je v tem času dobro vedel in to zasluži.“ — „Kratko objašnjenje“ k temu projektu o tem predmetu ne pove ničesar in tudi „motivi“ k projektu iz l. 1910. ne dajejo nobene razlage.

pustili določbo o povratnikih, so mogli to storiti edinole z namenom, naj povratniki nikoli ne bodo deležni te pravne dobrote. Da pa bi bili določbo o povratnikih videli vsebovano v predpisu o dobrem vedenju, je neverjetno, saj je tudi projekt iz l. 1922. vseboval zahtevo po dobrem vedenju, poleg tega pa določbo o povratnikih. Po navedenem načrtu bi se mogla brisati vsaka obsodba, tudi druga, tretja, poslednji ne bi branili izbrisa prve, po § 90 kz. pa se more brisati le ena edina, povratniku pa nobena.

Zelo značilno je, da načrt zakona o prekrških iz l. 1929.⁴ ne postavlja zahteve po dobrem vedenju, temveč zahtevo po nekaznovanosti. Kdor ima torej dve kazni zaradi prekrškov, temu se ne izbriše niti ena, kot povratnik je izključen od rehabilitacije. Če pa velja takšno načelo za prekrške, torej manjše pregrehe, mora tembolj veljati za težje, t. j. one po kz. Upoštevati je pri tem še, da je v času nastanka tega načrta že bil objavljen novi kz., tako da so se mogli uredniki načrta ozirati na kz., kakor je tudi posebej naglašano v „obrazloženju“ načrta.

Tudi ni najti razloga, zakaj naj bi bila sposobna za izbris ravno prva obsodba, zakaj ne druga, brez prve, ko vendar utegne imeti obsojenec interes na tem, da se mu briše radi težje kazni ravno druga obsodba. Ako je bil nekdo obsojen n. pr. enkrat po § 314 kz. na štiri mesece strogega zopora, enkrat po § 297 kz. na 100 din, naj bo zgolj od časovne razvrstitve obsodb odvisno, ali bo mogel doseči izbris obsodbe po § 314 kz.? Ako je namreč obsodba zaradi tatvine prva, potem po nauku zastopnikov prvega naziranja obsodba zaradi žaljenja časti kot manj pomembna ne bo ovira za izbris nove obsodbe, iz dejstva, da je bil obsojen po § 297 kz. po tem naziranju ne bi sledilo, da se je v preskusni dobi slabo vedel. V nasprotnem primeru, ako bi bila obsodba po § 297 prva, ona po § 314 druga, pa storilec ne bi mogel doseči izbrisa ne ene ne druge obsodbe; prve ne, ker bi poznejša obsodba zaradi tatvine razodevala slabo vedenje, druge pa ne, ker je v vsakem primeru možno brisati le časovno prvo obsodbo. Takih nedoslednosti pa zakon ni mogel hoteti.

Končno sledi iz prostega preudarka, da postavlja zakon določne, dosti stroge pogoje za izbris (potek gotove dobe od prestane itd. kazni, dobro vedenje, plačilo odškod-

⁴ § 54. cit. načrta se glasi: „da krivec v treh letih po prestani, odpuščeni ali zastani kazni ni kaznovan za kako dejanje, se vpiše v kazenski register, da je obsodba za bodočnost uničena.“

nine), da povratnika ni hotel postaviti časih v isti položaj kot enkratnega obsojenca.

Prihajam torej do zaključka, da je povratnik izključen od rehabilitacije, izraz „prvič“ je istoveten z „enkrat“.

II. Dobro vedenje.

Zakon o izbrisu obsodbe z dne 21. marca 1918. je zahteval, da prosilec skozi neko dobo ni bil kaznovan, § 90 kz. pa zahteva dobro vedenje, zahteva torej več kot avstrijski zakon, kajti pojem dobrega vedenja je strožji od onega nekaznovanosti.⁵ Obsodba po kz. je enaka slabi klasifikaciji, je deklaracija slabega vedenja. Ni možno manj pomembne prestopke po kz. spraviti v okvir dobrega vedenja, saj jemlje kz. iz pestrosti dogodkov samo one važnejše primere, ki so družbi v znatni meri kvarni in nevarni. Posebno pa: Nemara se dvigne zaradi primeroma manj pomembnega prestopka n. pr. po § 297 ali 365/1 ali 181/1 takorekoč ves sodni aparat, se zasljučujejo obdolženci in priče, prelagajo razprave, odredjajo prisilni privodi, izplačujejo iz državne blagajne pričnine, sestavljajo često obširni zapisniki in proglašajo sodbe na slovesen način in v imenu vrhovnega organa v državi zato, da bi se dotična dejanja proglašala za dobra, da bi se ugotavljalo dobro vedenje? Nasprotno: Dejanja, ki očitujejo dobro vedenje, ni treba, da bi bila in po smislu niti ne morejo biti kriminalizirana.

Nekateri zastopniki tako širokega tolmačenja pojma dobrega vedenja se sklicujejo pri tem na motive projekta iz l. 1910.,⁶ vendar neopravičeno, kajti ti govorijo samo o tem, da sodišče ni vezano na dokazna pravila, temveč da ocenjuje dokaze o vedenju po svobodnem prepričanju, o učinku kake obsodbe v preskusni dobi pa motivi ne povedo ničesar.

Poudariti je treba, da pri tolmačenju pojma „prvič“, kakor je zgoraj obrazloženo, itak odpade potreba po razglabljanju o učinku poznejše obsodbe na dobro vedenje;

⁵ Tako Lohsing o. c.

⁶ Tako n. pr. stol sedmorice v svoji odločbi z dne 22. februarja 1938., Kžk 638. — K § 85 projekta, ki je predvideval le povračilo častnih pravic, ne pa izbrisa obsodbe, pravijo motivi: „Da li osuđeni zaslučuje povračaj prava, ima sud da ocenjuje po svom slobodnom uverenju, uzimajući u obzir kako prilike i okolnosti u kojima je osuđeni živeo, tako i samu ličnost osuđenog i samo delo s njegovim posledicama. Sud prema tome, ne treba da bude vezan na neke naročite dokaze, kao n. pr. na izvesne službene svédobde i tome podobno“.

prednje razmotrivanje služi torej samo v oporo onemu o izrazu prvič.

Zakon zahteva dobro vedenje skozi pet let po prestani itd. kazni. Ta preskusna doba se pričenja z dnem, ko je bila kazen prestana itd. Iz teh določb pa se dajo deducirati sledeči sklepi:

Ni važno, ali se je obsojenec vedel dobro po preteku navedene dobe, doba dobrega vedenja mora pasti točno v samo zakonsko preskusno dobo, seštevaje poedinih ločenih razdobj, skozi katera se je vedel dobro, v skupno petletno dobo je nedopustno. Dobri učinki prestane kazni se naj pokažejo takoj, dobro vedenje v prekopreskusni dobi očitvidno ne bi bilo posledica kazni, temveč drugih okolnosti...

Kakor dobro vedenje v prekopreskusnem času ne koristi, tako tudi slabo vedenje v tem času ne škoduje. Vedenje v prekopreskusnem času je za izbris pač v celoti nevažno, v poštev se jemlje edinole v zakonu določena preskusna doba. Potemtakem za izbris tudi ni važna okolnost, da je bil prosilec v prekopreskusnem času obsojen na kazen, morda celo večkrat ali pa na prav težko kazen. Iz tega pa zopet izhaja, da se zahteva po enkratni prosilčevi kaznovanosti ne nanaša na prekopreskusni čas, temveč samo na preskusno dobo samo.

Potemtakem in ker je učinek rehabilitacije v tem, da se smatra izbrisana sodba za neobstoječo, obsojenec za neoporečenega in da dejstvo obsodbe rehabilitiranemu ne sme biti v ničemer v škodo, je možen izbris več obsodb s sukcesivnimi rešitvami ali pa z eno in isto rešitvijo. Izbrisati bo možno naenkrat — seveda tudi s poedinimi sukcesivnimi rešitvami n. pr. tri obsodbe, od katerih pade prva v l. 1925., druga v l. 1931., tretja pa v l. 1937., ako druga in tretja obsodba več ne padeta v preskusno dobo glede predidode obsodbe. To naziranje je utemeljeno tudi v preudarku, da se prosilcu pač ne more šteti v kvar, če ni zaporedoma glede posameznih obsodb zaprosil za izbris že takoj po preteku posamezne preskusne dobe. Ne gre, da bi bil na slabšem tisti, ki se ni brigal takoj za izbris. S tega vidika bo glede prve obsodbe dovoliti izbris tudi onemu, ki ga v prekopreskusnem času bremenita dve ali več obsodb, časovno ločeni druga od druge manj kot pet let. Tudi takšna oseba je mogla po preteku preskusne dobe in pred drugo obsodbo doseči izbris, dejstvo poznejše kaznovanosti pa ji ne more jemati že prej pridobljene pravice. (Slično tudi Lohsing, zlasti Kadečka).

Književna poročila.

Dr. Čulinović Ferdo: Narodno pravo. Zbornik pravnih misli iz naših narodnih umotvorina. Beograd, Štamparija Svetlost, 1938. Str. 495.

Delo je bilo izdano s podporo Jugoslavenske Akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu. To bi utegnilo zavajati k misli, da pomenjajo „naši narodni“ umotvori — hrvatske viře. Temu pa ni tako. Čulinović, pisatelj, ki se je kot tak že mnogostransko uveljavil, je zajemal pač iz jugoslovanskih virov, namreč srbskih, hrvatskih in slovenskih, ni pa — razen maloštevilnih slovenskih — nobenih drugih obeleževal v pogledu narodnosti. Ostal je torej dosleden Jugoslovan. „Što je pravo i pošteno“ po narodnem pojmovanju, to je hotel prikazati, ker misli, da bodi merilo za vrednost pozitivnega prava. Pesmi, pripovedke, pregovori, uganke in reki so mu bili zakladnica narodnega prava. To po pravici! Razdelil je delo takole: „Uvod“ razpada na posebna poglavja: Pravo i sila, Narodno ili strano pravo, Zastanovljivanje narodnog prava. Tu poudarja avtor, da hoče dati pregled narodnih misli (ne pa sistema prava), a na pravni zavesti naroda naj zakonodavec gradi naše pozitivno pravo. (Mi bi še dostavili: kolikor ne gre za stvari, ki so sestavina ureditve modernega vseobčega prava, ki se mora prilagojevati zakonodajam drugih držav.) Dalje govori avtor na splošno o „Pravu in pravičnosti“ ter o „Osebnosti“. Sledi „posebni del“: Javno pravo, ki vsebuje troje poglavij: „Država, občina, cerkev“, „Kazensko pravo“ ter „Formalno pravno postopanje“; dalje privatno pravo s poglavji o ženitnem, rodbinskem, stvarnem, dednem in obveznostnem pravu. V zaključni besedi se zopet vrača k uvodni misli v tej obliki, da naši zakoni ne smejo biti v protislovju s tem, kar smatra narod za dobro in pošteno. Mi štejemo Čulinoviću v zaslugi, da je prikazal po posameznih panogah prava, kar je največ mogel v narodnih virih stvarnega najti in da je zajel njihov pravni smisel, zlasti pa še, da je to ponazoril tudi s citati, ki sicer niso vsakemu bralcu dostopni, pa mu edino le oni omogočajo lastno presojo. Skoraj ne bi vedeli navesti primera, kjer se ne bi mogli glede zajete pravne misli zlagati z avtorjem, le na str. 335. se nam razlaga o reku „Krivo sedi, a besjedi pravo“ ne zdi zadovoljliva. Za svojo osebo pa bi želeli, da bi bili viri vseskozi, ne samo tu pa tam, označeni vsaj približno z ugotovitvijo pokrajine in dobe postanka; saj bralec ne ve kar na mah, odkod prihaja citat. Takšna lokalizacija (pri slovenskih virih je točno označena, pri srbskih in hrvatskih pogrešana) bi namreč šele omogočila pravnozgodovinsko vrednotenje pravne zamisli in pa primerjalno presojo. Vse to bi namreč šele pokazalo, ali imamo opraviti s pristnim jugoslovanskim ali importiranim pravom. Kajti na več mestih imamo o isti instituciji po dvoje nasprotujočih si mnenj, n. pr. otmica je tu pravica, tam krivica; izvenzakonska deca se mestoma upošteva prav kot zakonska, mestoma jo narodno pravo odbija; konkubinat je včasih trpljen, včasih osovražen; jutrnjo daje mladi mož ženi, pa tudi žena možu. Ti primeri kar silijo, da se vprašamo, odkod te razlike. Tu nam more pomagati samo pravilna lokalizacija in pa primerjalna pravna zgodovina. Imamo n. pr. upravičene domneve za to, da se narodno pravo prav gotovo naslanja n. pr. na Constitutio Criminalis Carolina, tako glede nekih težkih deliktov, na Tripartit, glede daril moža nevesti pred poroko. Glede zahteve zakonske zvestobe na strani soproga so tudi različne zamisli navedene. Od kod to? Razlikovati bi morali predkrščansko in poznejšo dobo. (V nekih slovenskih narodnih pesmih, ki jih Čulinović ni upošteval, so n. pr. navedeni podatki, po katerih

se dajo ta vprašanja dokaj zanesljivo rešiti.) Iz formalnega prava bi omenili, da prinaša Čulinović neke primere, pri katerih moramo misliti, da so imeli pred očmi nemškopravno institucijo „Urfehde“, „pactum de non ulciscendo“, ki ga pozna tudi slovensko običajno pravo. Dalje pogrešamo lokalizacijo glede spominov na prišežne pomagace (gl. pregovor: „Što vidi četiri oka, videće i dvadeset četiri“). Glede „mazije“ bi bilo vsaj omeniti, da je bila ta institucija v čl. 84 Dušanovega zakonika znana, pa bi bilo zanimivo zvedeti neposredno, kje je nastal vir, ki opisuje izvrševanje „mazije“; citat pod črto ne zadostuje. Navedli bi lahko še precej takšnih primerov, ki bi pri njih radi videli, da ne bi bili samo nanizani, ampak tudi kritično presojeni. Vendar mislimo, da daljnjih navedb ni treba, vsaj niti ne vemo, ali si ni Čulinović, ki si je že tudi drugod na pravnozgodovinskem polju pridobil upošteven glas, to lepo nalogo pridržal za kakšno poznejšo knjigo. Vsekakor je že njegovo s tem izdanjem opravljeno delo zelo zaslužno. Pravni zgodovinarji, ki se bodo bavili s celotnim davnim jugoslovanskim pravom, ne bodo mogli preko njega. Vprav zbog imenitnosti tega dela bi pričakovali večje pažnje pri tehnični opremi knjige od strani tiskarne. Zabeležili smo si veliko preveč navadnih tiskovnih napak, na str. 213 pa „plava“ cela vrsta med drugimi vrstami brez stika z njimi.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Sajovic Rudolf: Civilni pravdni postopnik s kratkimi pojasnili. Ljubljana. J. Blasnika nasl. 1939. Str. 757. Cena 140— din.

Za svečnico je prišla na trg ta obsežna in vendar priročna knjiga v lični opremi, ki jo je izbralo društvo „Pravnik“ za svojo zbirko zakonov. Profesor Sajovic jo je tako priredil, da je zares zelo pripravna zlasti za roke sodnikov in odvetnikov, ki imajo s tem zakonikom največ opravila. — Za vsakim paragrafom je pokaz na ustrezaajočo določbo civilnopravnega reda, ki je bil pri nas predhodnik novega postopnika, da najde pot tisti, ki se hoče poučiti v starejši judikaturi in literaturi, nastali okoli civilnopravnega reda. Nadaljnje opombe dajejo mnogobrojna pojasnila. Prof. Sajovic je tudi mislil na svoje slušatelje ter jim mestoma podal razlage pojmov, ki pa prav tako vzbujajo spomin na pozabljeno znanje starejšim praktikom, n. pr. pri § 103 razlike med pravdno in postulacijsko sposobnostjo, pri §§ 114 in 115 med preprostim in enotnim sosporništvom, dočim pri § 389 našteva tiste listine, ki so s posebnimi zakoni priznane za javne listine itd.

Posebno skrb je posvetil prireditelj določbam o pristojnosti sodišč. Ekskurz o oblastvih in ustanovah, ki omejujejo sodno oblast, obsega 74 strani in predstavlja kar monografijo sredi knjige. Tu se navajajo izredna (posebna) sodišča: občinska (krajevna), cerkvena, sodišča za reševanje sporov iz službenih razmer, sodišča socialnega zavarovanja, borzna razsodišča, mednarodna razsodišča, druga stalna oblastva in ustanove, upravna oblastva, (navaja 36 predmetov in pravnih razmerij, glede katerih je pridržano odločanje in v primeru sporov razsojanje upravnim oblastvom, n. pr. glede agrarne reforme, agrarnih operacij, bolniških pristojbin, carin, cest..., gozdov, gradenj, hudournikov..., poljskih okvar, pomorstva, pošte, telegrafov in telefonov, razlastitve...).

Ker Slovenci pogosto tožijo v malotnih stvareh v območju apelacijskega sodišča v Zagrebu in te stvari spadajo pred krajevna sodišča (v večjih mestih, ki so v zakonu naštet, do 500 din, v ostalih občinah pa do 300 din), bi bilo umestno iz § 26 zakona o krajevnih

sodiščih (mjesni sudovi), navesti določbo, da odvetniki ne morejo zastopati pred takimi sodišči.

V izključno pristojnost okrajnih in okrožnih sodišč ter trgovinskih senatov ne spadajo samo spori, ki jih posebej naštevajo §§ 44, 46 in 47 cpp., marveč tudi taki, ki jih odkazujejo posebni zakoni. Sajovic nam je v opombah k omenjenim paragrafom kar naštel določbe takih zakonov in k § 101 tudi še posebne primere, v katerih je prorogacija sodišča nedopustna. Na mnogih mestih navaja določbe sodnega poslovnika, ki dopolnjujejo cpp., zlasti glede notranjega obratovanja sodišč v pravnih stvareh. Pri §§ 416 in 417 najdemo predpise zakonov in mednarodnih konvencij o čuvanju uradne in poklicne tajnosti javnih uradnikov, zdravnikov, konzulov, odvetnikov, javnih beležnikov, združnih revizorjev. Pri § 432 je celotna uredba o obliki prisege po predpisih cpp. in o slovesni obljudi namesto prisege. Pa tudi sicer nam je olajšal poslovanje in prihranil iskanje po drugih zbirkah zakonov s tem, da je uvrstil take zakone in uredbe, ki se v pravnem postopanju uporabljajo, tako na pr. zakon o opominjevalnem postopku, uredbo o izdajanju in potrjevanju potrdil o imovinskem stanju, zakone o praznikih, o poslih na obroke, o državnem pravobranilstvu.

Posebna odlika knjige so judikati. Zbrane so vse odločbe naših najvišjih sodišč, kolikor jih je bilo objavljenih doslej iz področja cpp., razen tega pa tudi odločbe Štola sedmorice, odd. B, ki obrazlagajo določbe prejšnjega civilnopravnega reda. Teh odločb je nad 1000 in posebno mnogo k §§ 521—532 (o tožbi), §§ 555—594 (o prizivu), §§ 596—605 (o reviziji).

Knjiga ima 2 dodatka. V prvem je uredba o prilagoditvi predpisov, ki veljajo v območju apelacijskih sodišč v Zagrebu, Ljubljani in Splitu o postopku v zakonskih pravnih pred rednimi sodišči, novemu cpp.

Drugi dodatek pa obsega konvencije o mednarodni pravni pomoči (10 po številu). Nekatere so nepopolne, ker ne obsegajo tudi tistih določb, ki se nanašajo na izvršbo na podstavi določenih izvršilnih naslovov. V knjigi so tiskane poglavitno določbe, ki se tičejo vročanja sodnih, nesodnih spisov in zaprosil ter veljavnosti inozemskih listin. Za pravdno postopanje so posebne važnosti zaprosila. V naših konvencijah ni povedano, da se zaprosila lahko tudi tičejo izvajanja dokazov, zlasti z zaslišanjem prič ali strank. Samo v l. 1937. uzakonjena konvencija z Veliko Britanijo in Irsko, ki se postopoma razteza tudi na dominione in kolonije, ima izrečna določila glede izvajanja dokazov. V praksi se pa z zaprosili tudi na podstavi vseh ostalih konvencij dosega izvajanje zakonov. Zato je prav, da je že sedaj priobčena tudi ta snov in da prireditelj ni čakal na društveno izdajo izvršilnega zakona, v katerem bo moral objaviti tudi tiste določbe konvencij, ki se nanašajo na izvršbo. Upajmo, da se bo dotlej danes dokaj pičlo število takih pogodb pomnožilo!

Moremo torej zadovoljno ugotoviti, da je v knjigi vprav vse zbrano, kar potrebuje pravnik kot pravdnik. Končno opazamo, da je prof. Sajovic tudi skrbel za lep jezik in enotnost pravnškega izrazoslovja, kar se zlasti vidi na odločbah vrhovnih sodišč in na besedilu starejših zakonov in uredb, ki ga je izbrusil in moderniziral.

Dr. Fran Skabernè.

Dr. Mihelak Jože: Trgovinstvo za trgovinske akademije, abiturientske tečaje itd. Ljubljana 1938. Jugoslovanska tiskarna. Štr. 404, vel. 8°. Cena vez. 80—din.

Prepotrebna, jako koristna knjiga, ki po kratkem narodnogospodarskem uvodu obdelava organizacijo trgovine (trg. podjetje), trg. posredovalca, transport, spedijska in skladiščna podjetja, blago in vrednote kot predmeta trgovine, tehniko blagovne trgovine, denar in plačilne načine, kredit, ustanove, ki posredujejo trgovino, tržno organizacijo (sejmi, velesjemi, borze), banke, zavarovanje, mednarodno trgovino in transport, carine in carinjenje, mednarodni plačilni promet, organizacijo zunanje trgovine, sklepanje in izpolnjevanje mednar. kupčij, naš izvoz žitaric, lesa, živine itd., primere naše uvozne trgovine (kava, riž itd.). Dodane so tabele naših najvažnejših vrednostnih papirjev, valut, mer in uteži. Vsebinska je torej jako bogata; jezik je jasen, vzgledov in vzorcev listin mnogo in dobrih. Lahko bi kar končal s tem, da knjigo toplo priporočim onim „itd.“, ki jih je pisatelj skromno označil v naslovu, ki jim bo pa knjiga kot tehnični pomoček jako dobro služila pri studiju trgovinskega prava, in tudi gospodarske politike, in ne manj v praktičnem življenju, pa naj so pravniki ali gospodarstveniki ali samo čitatelji gospodarskega dela dnevnih novin. Vendar naj dodam par besed, ker se knjiga bavi seveda tudi s trgovinskopравnimi pojmi, in bi se dalo tudi sicer morda kaj izpopolniti v prihodnji izdaji, ki gotovo izide v doglednem času. Ne mislim govoriti o sistemu, dasi bi se dala snov, kakor kaže gornji pregled vsebine, gotovo tudi drugače porazdeliti; treba upoštevati, da je knjiga v prvi vrsti namenjena pouku v šolah, in tu ima pisatelj več skušnje ali pa predpise, ki ga vežejo. Vendar bi se dalo opustiti par ponavljanj, na pr. str. 68 in 69 (dopisnice), 111 in 112 (pomen javnih skladišč), 120 in 135 (vrednost efektov), 234 in 235 (obče borze). Tudi bi morda kazalo na nekaj mestih, kjer se pisatelj poziva na poznejša razlaganja, pozneje obdelano materijo obdelati prej. Brez spremembe sistema pa to ne bo povsod mogoče. Nekateri klišeji listin niso lahko čitljivi, ker so premajhni, na pr. str. 80, 90, 117, 119, 121, 179, 310, 317. Na vsak način treba dodati abecedni seznam številnih strokovnih izrazov, z navedbo strani, na kateri so raztolmačeni; za človeka, ki se hoče hitro informirati o pomenu izraza, je tak seznam neobhodno potreben, pa tudi dijaku ne bo škodil.

Nekatere važnejše pravne pripombe: Str. 17. „Za koncesionirane obrti se zahteva strokovna usposobljenost. Dovolilo... se sme izdati samo osebi, ki... ima posebno strokovno usposobljenost, če se zahteva.“ Kaj velja? — Str. 22. „Trgovinski register ... seznam polnopravnih trgovcev, ki poslujejo v kraju tega sodišča.“ Pač „v okrožju“. — Str. 27, 34. Javna trg. in komand. družba pač ne moreta obrtno opravljati zavarovalnih poslov. — Str. 30. V vzorcu prijave javne trg. družbe za registracijo je rečeno, da družba prične obratovati dne 1. avgusta, ni pa omenjeno, kdaj je sodišče družbo registriralo. Če jo je pred 1. avgustom, bo veljal čl. 110 tz. navzlic omenjeni pripombi v pogodbi. — Str. 32. „Iz trg. reg. je razvidno, ali gre za poedino ali skupno poslovodstvo.“ V register se vpisujejo določbe o zastopstvu, ne o poslovodstvu. — Str. 32. „Odgovornost družbenikov... traja še pet let po prestanku družbe, ali po družbenikovem izpadu.“ Reči bi trebalo, da se rok računa od registracije prestanka izpada: to je jako važno. — Str. 37. „Kdor postane delničar, dobi za legitimacijo listino... delnico.“ Delnica je pač več kot zgolj legitimacijska listina. — Str. 39. „Nava dno se najprej od čistega dobička dodeli v pravih določeni del rezerve...“ Mora se, če je v pravih določeno, in pri d. d., ki spadajo pod d. regulativ, to mora biti v pravih določeno. — Str. 43. Definicija gospodarske zadrage se zdi, da je vzeta iz prejšnjega za-

družnega zakona, novemu ne ustreza povsem. — Str. 49. „... vodilni namščenci (ravnatelj, prokurist, poslovodja, trg. pooblaščenec), ki vodijo ...“ Ne mešati trg. pravnih pojmov „prokurist“, „trg. pooblaščenec“ s položajem v organizaciji podjetja. Prokurist bo pač redno imel tudi vodilno mesto, trg. pooblaščenec pa je lahko tudi komi in celo učencem v odprtem lokalu (gl. pri str. 51). — Str. 50. „Trgovec ni dolžan izpolniti pogodbe, kolikor je trg. pooblaščenec prekoračil obseg pooblastila.“ Velja pač le, če je nasprotna stranka za obseg vedela ali morala vedeti, če ni, velja zakon. — Str. 51. „Pravna domneva je, da so (trg. pomočniki) pooblaščeni za prodajanje blaga in sprejemanje denarja, kolikor se vrše ti posli v podjetju.“ Ne „v podjetju“, temveč „v prodajalnici ali v odprtem magacinu ali skladišču blaga“ in le, kolikor se take prodaje in sprejemi navadno vrše v taki prodajalni itd. To je mnogo bolj tesno in za trgovca bolj varno! — Str. 53. „Komisionar je ... trgovec, zato veljajo navadno zanj tudi obče določbe ... o firmah, trgovskih knjigah ... pomožnem osebju.“ Navadno? Ali je polnopraven trgovec ali pa ni. Kar se tiče pomožnega osebja, pa ne gre za polnopravnost. — Str. 59. Isto za trg. zastopnika. — Str. 71. „Na pošto oddana pošiljka je lastnina pošiljalca vse dotlej, dokler je dostavna pošta ne izroči naslovniku.“ To pogosto ni res, in za to sploh ne gre, kdo je lastnik: po pozitivnem predpisu je pošiljalec, tudi če ni lastnik, v razmerju proti pošti upravičen razpolagati s pošiljko, dokler ni izročena naslovniku. — Str. 85. Odškodninska odgovornost železnice. Navesti bi bilo treba izrečno, da železnica ne odgovarja za škodo od notranjih napak, prirodnega sušenja, izhlapevanja itd. — (Konec prih.) Dr. M. Škerlj.

Pol stoletja Društva „Pravnik“. Spominska knjiga. Ljubljana, Društvo „Pravnik“. 1959. Str. 208. Cena 60 din.

Za petdesetletnico je izdalo društvo „Pravnik“ posebno spominsko knjigo, ki je izšla tik pred proslavo iste in ki jo je posvetilo vsem umrlim pravniškim delavcem, ki so si pridobili kakršne koli zasluge za narod, predvsem seveda v službi praktičnega in teoretičnega prava. Poleg obeh pozdravnih besed rektorja ljubljanske univerze dr. Kušjeja in predsednika državnega sveta dr. Sagadina je priobčena kratka črtica o „Pravnikovem“ delovanju v zadnjih desetih letih kot dopolnilo k „Pravnikovi“ zgodovini, ki je izšla ob društveni štiridesetletnici (dr. Sajovic). Paralelo k temu tvori kratek opis tržaškega „Pravnika“ in njegovega glasila „Pravnega vestnika“. S to črtico nam je predočil dr. Wilfan prvič kratkotrajno zgodovino tržaškega društva, osvetlil pa vsestransko njegov pomen za Primorske Slovence in prikazal bogato vsebino njegovega glasila. Nato slede kratke in jedrnatte črtice o „Naših sodnikih in državnih pravdnikih“, ki jih je zbral dr. Vladimir Travner. Njemu slede sočni in živahni življenjepisi o „Zaslužnih slovenskih upravnih juristih“, ki jih je opisal dr. Rudolf Andrejka. Knjigo zaključujejo široko zasnovani, s pogledj na takratno dobo opremljeni življenjepisi „Slovenskih pravnih znanstvenikov v pretekli dobi“ iz peresa dr. Janka Polca. Glavni del spominske knjige s svojim začetkom, z opisi slovenskih advokatov in javnih notarjev, ki jih je spisal kot prilogo za „Slovenski Pravnik“ l. 1936, dr. Fr. Skaberne, je poklonitev slovenskemu pravniškemu delavcu, društvena oddolžitev za njih pravniško delo, ki je v tej ali oni obliki edina vsebina življenja društva „Pravnika“.

Bibliografia giuridica internazionale. Vol. IV. Anno 1955, fasc. 4. Izdanje Istituta di Studi legislativi, Roma 1959. Pravkar izišli 4. zvezek

letnika 1955 obsega pravniške bibliografije naslednjih držav: Estonske, Nizozemske, Švice, Češkoslovaške in Francije, skupaj na straneh 401 do 547.

Dr. Blagojević T. Borislav: Posebni deo obligacionog prava. Ugovori, jednostrani pravni poslovi, građansko-pravni delikti. Beograd. Geca Kon, 1939. str. 323.

Dr. Dolenc Metod: O kažnjavanju protivpravnog prisvajanja divljači. Posebni odtisak iz Policije št. 11, 1. 1938. Beograd. Str. 8.

Glunger Wilhelm: Theorie der Politik. Grundlehren einer Wissenschaft von Volk und Staat. München u. Leipzig. Fr. & J. Voglrieder. 1939. Str. 742.

Dr. Vladimir Kukman: Bericht über die jugoslawische Gesetzgebung. Jahr 1935. Posebni odtis iz Legislazione Internazionale, vol. V. Roma, 1938. Str. 793 do 805.

Dr. Vladimir Kukman: Bericht über die jugoslawische Gesetzgebung. Jahr 1937. Posebni odtis iz Legislazione Internazionale, vol. VI, tomo II. Roma, 1939. Str. 531 do 566.

Dr. Matijević Ivo — dr. Čulinović Ferdo: Komentar zakona o izvršenju i obezbeđenju. III. knjiga, 8, 9. §§ 36 do 49. Str. 1177 do 1526. S tema zvezkoma se zaključuje tretja knjiga obsežnega komentarja.

Dr. Muha Miroslav: Činjenična utvrdjenja i pravna ocjena. (Činjenična i pravna pitanja.) Posebni odtis iz Pravosudja. Beograd. 1938. Str. 50.

Dr. Pržić A. Ilija: Zakonodavstvo srpske pravoslavne crkve. 40. zvezek „Zbirke zakona“. Beograd. Geca Kon. 1939. Str. 440.

Dr. Reisman Avg.: Iz življenja med vojno. Avstrijska sodišča. Ponašaji iz Delavske politike. Maribor. 1939.

Dr. Sajovic Rudolf: O kontroli redovnih sudova nad rešenjima upravnih vlasti o civilnopravnim traženjima. Posebni odtis iz Policije št. 11. Beograd. 1938. Str. 7.

Statistički godišnjak 1937. Beograd, 1938. Str. 422. Cena 120 din.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv LV, 1: Jovanović Sl.: Dunkmanova sociologija religije. Danić D.: Jedan pogled na pozakonjenje vanbračne dece. Marković B.: Pravičnost kao izvor prava. Štjepanović N.: Obim, zadatak i metoda obrade administrativnog prava na pravnom fakultetu. Lazarević A.: Značaj parnične legitimacije sa gledišta procesnog prava i posledice njenoga nedostatka. Pržić I.: Neoneutralnost. Arandjelović D.: Nekoliko zanimljivih slučajeva francuskog pravosudja. Adžić S.: Menjanje i ukidanje administrativnih odluka u praksi. — **Arhiv LV, 2:** Spektorski E.: Montesquieu. Belić M.: Pravni položaj žene u Hrvatskoj i Slavoniji čiji je brak proglašen nevaljanim po kan. 1099, § 1 i 2. Cod. iur. can. Lazarević A.: Značaj parnične legitimacije sa gledišta procesnog prava i posledice njenoga nedostatka. Todorović M.: Klanične sanitetske takse. Bartoš M.: Tužbe za naknadu štete protiv službenika. Arandjelović D.: Nekoliko zanimljivih slučajeva francuskog pravosudja. Petrović B.: Zbog prekoračenja vlasti može se upravno-sudskom tužbom napadati disciplinska osuda. — **Branič 1** je posvećen umrlemu Dobrivoju-Dobri S. Petkovicu s prispjevki Blagojevića O., Djordjevića Ž., Simića V., Živadinovića M., Miloševića V., Ribara I., Blagojevića V. in Vukčevića R. — **Branič 2:** Mišić D.: Dali su svi prvostepeni sudovi nadležni po starim javnim prodajama. Radović N.: Primena zakona o radnjama na službene odnose penzionera zaposlenih u trgovačkim i ovim sličnim radnjama. Mitrović A.: Građanski parnični postupak u praksi i teoriji. Karić L.: Od-

nos kućevlasnika i nastojnika zgrade. Lukić V.: Zablude o etažnoj svojini. — **Mjesečnik 1:** Trgovčević J.: Dva zaključka prve sjednice Stola sedmorice u pitanju uzdržavanja žene. Katurić J.: Djelokrug krivičnoga vijeća Okružnoga suda. Muha M.: Privatno-pravna strana gradjevinskoga zakona. Frank S.: S prvog međunarodnoga kriminološkoga kongresa. Lovrić E.: Dr. Nikodem Jakšić. — **Mjesečnik 2:** Bazala B.: Autentična tumačenja uredbe o likvidaciji zemljoradničkih dugova. Gjurković M.: Oko općinskih budžeta. Lederer Z.: Problematika valutnoga zakonodavstva. Žic N.: Iz latinskoga statuta grada Labina u Istri. Čulinović F.: Ivan Gojtan. — **Policija 1:** Kulaš J.: Krivična odgovornost lekara i nadrilekara. Blagojević V.: Izvršna vlast na javnoj likvidaciji stara se da se ista održi po zakonu i ne prima na sebe nikakvu obavezu po građanskom zakonu. — **Policija 2:** Stjepanović N.: Kakav je pravni značaj prolongacione odredbe finansijskih zakona. Kulaš J.: Krivična odgovornost lekara i nadrilekara. Djelošević B.: O pravnim lekovima u krivičnim delima. Tauber L.: Akcionarsko društvo, država i javnopravna tela. Mirković Lj.: Mere obezbeđenja povodom povrede prava industrijske svojine. — **Pravosudje 1:** Raspopović N.: Etažna svojina. Božić A.: O povraćaju miraza. Stanković M.: Primena Uredbe o likvidaciji zemljoradničkih dugova na samonaselne u južnim krajevima. Šumanović A.: Privatni učesnik imade pravo predavati neposrednu optužnicu. Perović N.: Tumačenje i primena § 141 Kz. Bauer H.: Uračunavanje istražnog zatvora po objavljivanju prvostepene presude u kaznu. Jovanović S.: Pripremanje advokatskog podmlatka. — **Pravosudje 2:** Politeo I.: Pravna literatura — motor ili balast. Arandjelović D.: O besposlici intelektualaca. Lazarević A.: O parničnoj legitimaciji stečajnog dužnika i upravitelja stečajne mase. Kuzman M.: Zloupotreba prava svojine. Blagojević V.: Ubistvo iz § 167/1. Kz. Subotić S.: Istražni zatvor. Petrović D.: Utaja i posluga — §§ 319 i 379 Kz.

Razne vesti.

XLIX. redna glavna skupščina društva „Pravnika“ se je vršila dne 26. januarja 1939. v ljubljanski pravosodni palači. Predsednik dr. jur. et hc. Metod Dolenc je otvoril skupščino s sledečim nagovorom:

„V posebno čast si štejem, da danes otvarjam ta zbor ter Vas vse prav prisrčno pozdravljam. Saj je vprav danes preteklo 50 let, odkar je bilo naše društvo v ljubljanski magistratni dvorani ustanovljeno. Včeraj, 25. januarja pa je minulo 10 let, da se je naša Alma mater Alexandrina poklonila predsedniku društva dr. Danilu Majaronu kot svojemu prvemu častnemu doktorju. Oba ta datuma sta znamenita mejnika v pogledu na društveno delovanje.

Od ustanovitve pa nekako do l. 1899. je društveni razvoj potekal v ostri borbi za jezikovne pravice našega naroda, vodila pa sta ga čisto nacionalno navdušenje in prepričanje, da pravica mora zmagati. Narod je zlasti po l. 1900. doživljal mečuvno zatiranje svojih jezikovnih pravic, a se v vsej tej skoraj 20 let trajajoči dobi niso močje, ki so se zbirali v našem društvu, uklonili, temveč vztrajali. V dobi pred in med svetovno vojno so bili krmarji društva radi svojih nacionalnih teženj vedno v nevarnosti pred persekucijami. Danes nam je lahko v zadoščenje, da zborujemo vprav v tistem poslopju, v katerem pred 25 leti s slovenskimi sodniki nismo smeli niti slovenski govoriti.